

Nezletilý cizinec
bez doprovodu

Nezletilý cizinec
bez doprovodu

1) Kdo je nezletilý cizinec bez doprovodu?

Nezletilým cizincem bez doprovodu (Unaccompanied Minors, zkratka UAMs) se rozumí cizinec mladší 18 let odloučený od svých rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu. (definice ve smyslu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně–právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, dále jen zákon o SPOD).

Osobou odpovědnou za výchovu se rozumí osoba/osoby, které/kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu nebo která/kteří za něj odpovídá/odpovídají podle právního řádu státu původu dítěte.

2) Jak se dozvím o nezletilém cizinci bez doprovodu?

Na základě oznámení:

- orgánu Policie ČR
- zdravotnického zařízení
- správy uprchlických zařízení (zkratka SUZ, SUZ zajišťuje provoz příslušných azylových zařízení – tzn. přijímací střediska, pobytová střediska)
- pověřené osoby
- obecního úřadu
- jiné fyzické nebo právnické osoby

3) Poskytujeme sociálně–právní ochranu dětem i nezletilým cizincům bez doprovodu?

V souladu s ustanovením § 2 odst. 2 zákona o SPOD je sociálně–právní ochrana poskytována ve stejném rozsahu jako nezletilým českým občanům přihlášeným k trvalému pobytu na území ČR a také nezletilým cizincům bez doprovodu:

- kteří mají na území ČR povolen trvalý pobyt,
- jsou zde hlášeni k pobytu po dobu nejméně 90 dnů,
- kteří byli rozhodnutím příslušného orgánu svěřeni do náhradní výchovy na území ČR,
- kteří podali návrh na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany na území ČR,

- kteří na území ČR pobývají s rodičem, který podal žádost o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany,
- kteří pobývají na území ČR na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany.

Ostatním nezletilým cizincům bez doprovodu (tzn. i nelegálně pobývajícím) se sociálně–právní ochrana poskytuje v nezbytně nutném rozsahu, tzn. k zajištění ochrany života a zdraví, včetně uspokojování základních potřeb (tzn. § 37 a § 42 odst. 2 zákona o SPOD v souvislosti s § 2 odst. 3 zákona o SPOD).

4) Co musí orgán sociálně–právní ochrany dětí zjistit pro řešení situace nezletilého cizince bez doprovodu?

- věk (v některých případech je nutné vycházet z uváděného věku; jedná se o případy, kdy nezletilý cizinec bez doprovodu nemá doklad totožnosti),
- jméno, příjmení (zjistit, co je jméno, příjmení, popř. ostatní jména nezletilého cizince bez doprovodu),
- státní příslušnost (v praxi se stává, že nezletilý cizinec bez doprovodu neuvede státní příslušnost, jedná se tedy o nezletilého cizince bez státní příslušnosti),
- formu pobytového statutu nezletilého cizince bez doprovodu na území ČR a jakými doklady totožnosti nezletilý cizinec bez doprovodu disponuje,
- údaje o sourozencích,
- iniciály zákonných zástupců, popř. osob odpovědných za výchovu nezletilého cizince bez doprovodu včetně data narození, státní příslušnosti rodičů nebo osob odpovědných za výchovu dítěte, adresy trvalého pobytu v zemi původu, adresy faktického pobytu v zemi původu, pobytového statutu na

území ČR (je zapotřebí opět věnovat pozornost posloupnosti jména, příjmení, popř. dalších jmen),

- údaje o tom, zda rodiče nebyli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti nebyl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (popř. komu je dítě svěřeno do výchovy, pokud jsou rodiče rozvedeni),
- údaje o příslušném orgánu, který rozhodoval o svěřením dítěte do výchovy osoby odpovědné za výchovu dítěte (název instituce, adresa instituce, číslo jednací, výrok rozhodnutí – tzn. rozsah kompetencí těchto osob za dítě, zda se jedná o pravomocné rozhodnutí),
- údaje o širší rodině, popř. dalších osobách, které by mohli zajistit péči o nezletilého cizince bez doprovodu, pokud je to v jeho zájmu (např. zletilý sourozenec, příbuzný, dítěti blízká osoba),
- zda nad nezletilým cizincem bez doprovodu není nařízena ústavní výchova nebo ochranná výchova, popř. není pravomocné usnesení o předběžném opatření,
- zda vůči nezletilému cizinci bez doprovodu na území ČR bylo vedeno správní řízení (např. správní řízení o vyhoštění) nebo zda o dítěti rozhodoval český soud; zda mu příslušný orgán nebo soud ustanovil opatrovníka (tzn. zjistit iniciály opatrovníka a rozsah jeho kompetencí),
- zda má zajištěné zdravotní pojištění na území ČR (jaký je jeho zdravotní stav, zda se s nějakým onemocněním léčí, zda užívá léky),
- zjistit ostatní informace o nezletilém cizinci bez doprovodu (historii jeho rodiny, důvody pobytu na území ČR, dosažené vzdělání).

V případě, že nezletilý cizinec bez doprovodu je v postavení svědka, oběti či pachatele, je zapotřebí rozkrýt také informace ke konkrétní situaci nezletilého cizince bez doprovodu. Tyto informace musí být vztaženy i k osobám zákonných zástupců, osob odpovědných za výchovu nezletilých cizinců bez doprovodu (tzn. ověřit si, zda tyto osoby vykonávají „řádně“ péči o své dítě).

Nezletilí cizinci bez doprovodu patří do skupiny dětí, které jsou vysoce ohrožené a zranitelné ze strany převaděčů, obchodníků s lidmi, kteří vyhledávají děti pro sexuální průmysl nebo nucenou práci, nebo se mohou stát oběťmi válek nebo občanských konfliktů. V této souvislosti je zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost osobám, které se pohybují kolem nezletilých cizinců bez doprovodu.

Při podezření na ohrožení nezletilého cizince bez doprovodu trestnou činností osob vydávajících se za příbuzné nebo při podezření na ohrožení ze strany zákonných zástupců zneužívajících rodičovskou zodpovědnost je nutné splnit oznamovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení a zabezpečit izolaci nezletilých cizinců bez doprovodu od těchto osob prostřednictvím předběžného opatření.

5) Jaké jsou druhy pobytu cizinců na území ČR (obecně)?

- Nelegální pobyt
  - vyhoštění cizinci (soudně či ve správním řízení)
  - nevyhoštění cizinci.
- Legální pobyt
  - azyl a doplňková ochrana,
  - žadatel o udělení mezinárodní ochrany (dříve žadatel o udělení azylu),
  - stěžovatel, který podal kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu a dostal vízum za účelem strpění,
  - cizinec, jemuž byl udělen azyl,
  - osoba požívající doplňkové ochrany (nižší forma ochrany než azyl).
- dočasná ochrana.
- Cizinci v režimu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pobytu cizinců):
  - cizinec může pobývat na území České republiky **přechodně**
    - bez víza
    - na základě uděleného krátkodobého víza (letištní vízum, průjezdní vízum, vízum k pobytu do 90 dnů), dlouhodobého víza (vízum k pobytu nad 90 dnů), diplomatického víza nebo zvláštního víza. Dále existuje termín jednotné schengenské vízum a dlouhodobé vízum smluvních států.
    - na základě povolení k přechodnému pobytu, anebo
    - na základě výjezdního příkazu

- **dlouhodobý pobyt** (vízum k pobytu nad 90 dnů, vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území, povolení k dlouhodobému pobytu, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny na území, povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu Evropské unie; povolení k dlouhodobému pobytu - za účelem studia, za účelem ochrany, za účelem vědeckého výzkumu, za účelem zaměstnání na území ve zvláštních případech, za účelem strpění pobytu na území)
- **trvalý pobyt**.

Občané EU - přechodný pobyt, trvalý pobyt.

6) Jaké mají cizinci doklady?

- cestovní doklad nebo jiný průkaz totožnosti (např. platný občanský průkaz u občanů ze SR),
- průkaz žadatele o udělení mezinárodní ochrany,
- průkaz povolení k pobytu cizince, jemuž byl udělen azyl,
- průkaz oprávnění k pobytu osoby požívající doplňkové ochrany,
- cestovní doklad vydaný osobě požívající doplňkové ochrany,
- průkaz o pobytu rodinného příslušníka občana EU,
- průkaz o povolení k trvalému pobytu občana EU,
- průkaz o povolení k trvalému pobytu,
- cestovní průkaz totožnosti,
- náhradní cestovní doklad občana EU.

7) Jaké jsou doporučené zásady postupu orgánu sociálně-právní ochrany dětí?

Na základě oznámení o zjištěné, popř. zadržené nezletilé osobě bez doprovodu nebo její zanechání matkou cizinkou po porodu ve zdravotnickém zařízení, zajistí obecní úřad obce s rozšířenou působností ve spolupráci s příslušným obecním úřadem přijetí nezbytných opatření k ochraně nezletilého cizince bez doprovodu, včetně zajištění potřebné zdravotní péče (§ 37 zákona o SPOD).

Následně obecní úřad obce s rozšířenou působností neprodleně kontaktuje Zařízení pro děti - cizince (diagnostickou část zařízení) a zajistí podání návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 76a, popř. § 76 občanského soudního řádu (zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů), v němž jako osobu, do jejíž péče má být dítě předáno, označí Zařízení pro děti - cizince (s výjim-

kou případu nezletilých cizinců bez doprovodu zanechaných matkou po porodu ve zdravotnickém zařízení).

Je-li zapotřebí poskytnutí přechodné akutní péče pro dobu před podáním návrhu na předběžné opatření, zajistí obecní úřad obce s rozšířenou působností provizorní péči o nezletilého cizince bez doprovodu v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, popř. zdravotnickém zařízení.

Pro případy nezletilých cizinců bez doprovodu, žadatelů o udělení mezinárodní ochrany, kteří jsou umístěni v zařízení Správy uprchlických zařízení je vhodné k návrhu na předběžné opatření, kterým má být nezletilý cizinec bez doprovodu přemístěn do Zařízení pro děti - cizince, uvést odkaz na postup v § 81 odst. 2 zákona č. 325/1999 Sb. o azylu ve znění pozdějších předpisů (dále zákona o azylu). Toto ustanovení uvádí, že po ukončení prvotních neodkladných úkonů se nezletilý cizinec bez doprovodu umísťuje na základě rozhodnutí soudu do školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

Tento postup spočívající v přemístění nezletilých cizinců bez doprovodu do Zařízení pro děti - cizince je upraven pouze v zákoně o azylu, obdobně je třeba jej v praxi uplatňovat i v ostatních případech nezletilých cizinců bez doprovodu, zejména nezletilých cizinců bez doprovodu umístěných v zajišťovacím zařízení pro cizince.

Není-li nezletilý cizinec bez doprovodu žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen neprodleně informovat příslušný zastupitelský úřad a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Se zastupitelským úřadem obecní úřad obce s rozšířenou působností projedná způsob spojení nezletilého cizince bez doprovodu s rodiči nebo jinými osobami za dítě odpovědnými.

Výše uvedené postupy se uplatňují v případě, kdy se jedná o nezletilého cizince bez doprovodu bez vazby na vhodnou zletilou fyzickou osobu příbuznou nebo dítěti blízkou, které by přednostně mohl být svěřen do péče.

Nezletilí cizinci bez doprovodu, mnohdy přicházejí z jiného sociálního a kulturního prostředí, jsou omezeni jazykovou bariérou a ocitají se v životní nejistotě. Proto je při přijímání opatření ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu zapotřebí věnovat pozornost důsledkům těchto opatření a vztahovat je k individuální situaci nezletilého cizince bez doprovodu.

8) Co znamená opatrovnictví u nezletilých cizinců bez doprovodu?

Orgán sociálně–právní ochrany dětí může být ustanoven **opatrovníkem pro pobyt nezletilého cizince bez doprovodu, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany.**

Opatrovník je ustanovován soudem a to předběžným opatřením na podnět Ministerstva Vnitra ČR.

Opatrovník hájí a prosazuje práva nezletilého cizince bez doprovodu, mj. pomáhá dítěti při vyřizování pobytového statutu, řeší otázky spojené se školní docházkou nebo zdravotní péčí atd.

Opatrovník vykonává činnosti spojené s výkonem opatrovnictví v rámci řízení o mezinárodní ochraně, účastní se všech právních úkonů vedených s nezletilým cizincem bez doprovodu, účastní se pohovorů, ale i osobního předávání rozhodnutí a pomáhá nezletilému cizinci bez doprovodu při podávání opravných prostředků.

Orgán sociálně–právní ochrany dětí může být ustanoven **opatrovníkem zajištěného nezletilého cizince bez doprovodu v rámci správního řízení o vyhoštění.**

Opatrovník je ustanoven správním orgánem (nejčastěji útvarem Policie ČR, služby cizinecké policie).

Opatrovník zastupuje nezletilého cizince bez doprovodu pro všechny úkony spojené se správním řízením, účastní se

všech právních úkonů a pomáhá nezletilému cizinci bez doprovodu při podávání opravných prostředků.

Problematika mezinárodní ochrany je zakotvena v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu. Právní úprava řízení o udělení mezinárodní ochrany se vztahuje na všechny osoby bez rozdílu věku, tedy i na nezletilé cizince bez doprovodu. S ohledem na specifickou ohroženou skupinu, zakotvuje zákon o azylu určité výjimčnosti, např. institut opatrovnictví, dále nemožnost rozhodnout o žádosti nezletilého cizince bez doprovodu ve zkráceném řízení (§ 16 odst. 4 zákona o azylu) atd.

Zákon o azylu hovoří také o tzv. azylových zařízeních. Rozumí se jimi přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylová střediska. Jejich zřizovatelem je Ministerstvo vnitra ČR, provozována jsou Správou uprchlických zařízení.

Problematika zajišťování cizinců je upravena v zákoně č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. Pro účely tohoto zákona se nezletilým cizincem bez doprovodu rozumí cizinec ve věku 15 až 18 let. Jedná se o osobu, která je způsobilá k právním úkonům (tzn. je schopna projevit svou vůli a samostatně jednat).

Zařízení pro zajištění cizinců jsou místa, v nichž jsou cizinci povinni zdržovat se na základě rozhodnutí o zajištění. V případě nezletilých cizinců bez doprovodu, vůči nimž je zahájeno správní řízení o vyhoštění, je převážná většina nezletilých cizinců bez doprovodu také zajištěna. Doba zajištění u nezletilých cizinců bez doprovodu nesmí překročit 90 dnů. Po uplynutí této doby je nutné zajistit umístění nezletilých cizinců bez doprovodu v Zařízení pro děti–cizince. V zájmu nezletilého cizince bez doprovodu je však jeho umístění před vypršením výše uvedené lhůty.

9) Co je to repatriace?

Návrat:

- na základě dobrovolnosti, tzn. přání nezletilého cizince bez doprovodu (tzn. návrat do země původu),
- souvisí s otázkou sloučení rodiny (vztah k azylové proceduře, tzv. Dublinské nařízení),
- vyhledávání rodičů,
- nucený návrat, spojený s výkonem správního vyhoštění (jedná se o nejkrajnější variantu, které lze předejít).

V případech výše uvedených nezletilých cizinců bez doprovodu při zajišťování návratu nebo sloučení rodiny je nutné vždy získat maximum informací o tom, že případný návrat do země původu je pro nezletilé cizince bez doprovodu bezpečný, včetně zajištění informací o rodině a jejich možnostech zajistit odpovídající péči o nezletilého cizince bez doprovodu.

Za tímto účelem je nutné využívat spolupráci se zastupitelským úřadem země původu dítěte a Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně (§ 37 odst. 2 zákona o SPOD).

Návrat nezletilého cizince bez doprovodu může být realizován pouze tehdy, pokud je v jeho zájmu.

Seznam kontaktů

• státní subjekty

Ministerstvo spravedlnosti ČR

Vyšehradská 16

128 00 Praha 2

www.justice.cz (odkaz na MS ČR, mezinárodní vztahy – odkaz na mnohostranné a dvoustranné vztahy, tzn. seznam smluv mezi ČR a ostatními zeměmi)

Ministerstvo vnitra ČR

Odbor azylové a migrační politiky

P.O.Box 21/OAM

170 34 Praha 7

e-mail: opuar@mvcz.cz

(trvalé pobyty - od 1. 1. 2009 v kompetenci odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR; zřízena krajská pracoviště)

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Loretánské nám. 5

118 00 Praha 1

www.mzv.cz (kontaktní údaje na zastupitelské úřady)

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Josefská 15

602 00 Brno

e-mail: info@umpod.cz

www.umpod.cz

Zařízení pro děti-cizince

Radlická 30

150 00 Praha 5

tel.: 251 564 751 (fax)

tel.: 251 564 153

www.ddcpraha.cz

• nestátní subjekty

Organizace pro pomoc uprchlíkům

Kovářská 4

190 00 Praha 9

e-mail: opu@opu.cz

www.opu.cz

Poradna pro uprchlíky

Senovážná 2

110 00 Praha 1

tel.: 224 224 379

e-mail: poradna@refug.cz

www.uprchlici.cz

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)

Dukelských hrdinů 692/35

170 00 Praha 7

e-mail: prague@iom.int

www.iom.cz

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Pobočka Brno, Olomouc, Zlín

e-mail: soze@soze.cz

www.soze.cz

UNHCR

Nám. Kinských 6

150 00 Praha 5

www.unhcr.cz

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Ječná 7

120 00 Praha 2 – Nové Město

e-mail: poradna@poradna-prava.cz

www.poradna-prava.cz

Vyřešeno!?

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR,
Na poříčním právu 1,
128 01 Praha 2, 2009